گفت‌وگوی «جوان» با دکتر جعفری درباره کاستی‌ها و ظرفیت‌های یکی از مدرن‌ترین موزه‌های جنگ غرب آسیا

موزه دفاع مقدس گردشگران خارجی را متعجب می‌کند

احمد محمدتبریزی

تأسیس موزه انقلاب اسلامی و دفاع مقدس فرصت مناسبی برای معرفی و نشان دادن دستاوردهای دوران دفاع مقدس به عامه مردم است. با اضافه شدن بخش انقلاب اسلامی، این موزه ظرفیت‌های بالایی برای آشنایی مردم با مباحث مربوط به انقلاب و دفاع مقدس ایجاد کرده است. در گفت‌وگو با دکتر علی اصغر جعفری، مدیرعامل موزه انقلاب اسلامی و دفاع مقدس سعی کردیم با چند و چون این مجموعه بیشتر آشنا شویم و آن را به خوانندگان صفحه ایثار و مقاومت معرفی کنیم.

موزه‌ها در کشور ما مهجور و غریب بوده‌اند و غریبی موزه‌های دفاع مقدس چند برابر است. برای آشنایی، معرفی و ایجاد جذابیت جهت جذب عموم مردم به موزه انقلاب و دفاع مقدس چه برنامه‌هایی در نظر دارید؟

متأسفانه بحث بازدید از موزه‌ها در سبد فرهنگی خانوارهای ایرانی جایگاه چندانی ندارد. شاید یکی از دلایلش این باشد که نتوانسته‌ایم اهمیت و ضرورت موزه‌ها را برای مردم تبیین کنیم و بازدید از موزه‌ها جزئی از دغدغه مردم نیست. بر اساس هرم مازلو بازدید از موزه جزو اولویت‌های بعدی مردم است. در این میان موزه‌هایی که از ظرفیت‌ها و المان‌های هنری استفاده کرده‌اند توفیقات بیشتری نسبت به سایر موزه‌ها داشته‌اند. هرچند در موزه‌های تمدنی آثار، اشیا و تابلوهای هنری متعلق به ادوار گذشته نشان داده می‌شود که تا حدودی برای مردم جذابیت دارد. در موزه‌های معاصر معمولاً هر موزه‌ای که بتواند از ظرفیت‌های هنری استفاده کند بین مردم مقبولیت بیشتری پیدا می‌کند.

موزه‌های دفاع مقدس در چارچوب موزه‌های جنگ در دنیا تعریف می‌شوند و ما تا یک دهه گذشته اصلاً در این حوزه کاری نکرده بودیم. موزه انقلاب اسلامی و دفاع مقدس سال ۹۰ به بهره‌برداری رسید. عمر موزه نزدیک به شش سال است و شش سال زمان خیلی کمی تا رسیدن به بلوغ و شناخته شدن توسط گردشگران است. با اینکه ۳۰ سال از جنگ می‌گذرد به دلایل متعددی مثل مسائل مالی ما دیر به جرگه موزه انقلاب و دفاع مقدس پیوستیم و باز به نسبت این زمان کوتاه و عدم معرفی درست، بازدیدکنندگان کمی نداشته‌ایم ولی به نسبت ظرفیت، هزینه و سرمایه‌گذاری تا رسیدن به حد مطلوب کمی و کیفی بازدیدکنندگان فاصله زیادی داریم.

در زمینه معرفی موزه انقلاب اسلامی و دفاع مقدس به گردشگران خارجی چه کارهایی انجام شده است؟

اسم موزه انقلاب اسلامی و دفاع مقدس در لیست مراکز پیشنهادی به گردشگران نبود و چون تعامل خوبی برقرار نشده بود دوستان فکر می‌کردند ضرورتی برای ورود به این حوزه نداریم. زمانی که گردشگران خارجی می‌آیند و بازدید می‌کنند متعجب می‌شوند که چرا موزه‌ای با این عظمت در لیست گردشگری ایران نیست. خوشبختانه دوستان موفق شدند موزه را به گردشگران آلمانی پیشنهاد کنند و ما الان می‌بینیم بیشتر گردشگران خارجی‌مان آلمانی هستند. پس یکی از نقایص کارمان نبودن نام موزه در لیست مراکز گردشگری بوده است. راهنمایان موزه به زبان‌های انگلیسی، فرانسوی و عربی مسلط هستند و از این جهت مشکلی نداریم. عمده مشکلمان بابت این بوده که نتوانسته‌ایم مجموعه را به خوبی معرفی کنیم و ظرفیت‌هایش را به مردم دیگر کشورها بشناسانیم.

واکنش گردشگران خارجی که به موزه می‌آیند چیست و آیا این بخش از تاریخ معاصر کشورمان برای آنها جذابیت دارد؟

موزه انقلاب اسلامی و دفاع مقدس یکی از مدرن‌ترین موزه‌های منطقه غرب آسیاست. الان با مشکل دوگانه‌ای در رابطه با موزه مواجه هستیم. در داخل کشور مردم هنوز با کارهای دیجیتالی و فناوری زیاد ارتباط برقرار نمی‌کنند و تا اسم موزه می‌آید توقع دارند تندیس و نماد ببینند. وقتی می‌بینند ما در اتاق بمباران فیلم بمباران پخش می‌کنیم شاید خیلی در گام اول جذب نشوند. شاید مردم تصور کارهای حجمی و میدانی دارند. از آن طرف خارجی‌ها کاملاً این شرایط را درک و ارتباط برقرار می‌کنند. در کل خوشبختانه زحماتی که دوستان در سال‌های گذشته کشیده‌اند به گونه‌ای است که گردشگران داخلی و خارجی نگاه مثبتی به مجموعه دارند. یک ماه پیش رئیس ارتش پاکستان و ترکیه به موزه آمدند و تعریف‌های زیادی از موزه کردند و گفتند که حماسه و مظلومیت مردم ایران به خوبی نشان داده شده است. حتی رئیس ارتش پاکستان از ما درخواست داشت تا از تجارب مجموعه استفاده کنند. کسانی هم که انفرادی می‌آیند خیلی استقبال می‌کنند و در مجموع ما تا حد زیادی با شرایط فعلی موزه موفق شده‌ایم تا بتوانیم بخشی از حماسه بزرگ دفاع مقدس را در قالب‌های همه فهم معرفی کنیم. هر چند چیزی که اینجا ارائه کردیم بخشی بسیار ناچیز از دفاع مقدس است و هنوز نتوانسته‌ایم بخش‌های زیادی را معرفی کنیم.

برای معرفی بخش انقلاب اسلامی و تأمین محتوای مناسب این بخش چه کارهایی انجام خواهید داد؟

از اسفند ۹۵ با تدبیر رهبر معظم انقلاب بخش انقلاب اسلامی به این موزه اضافه شد. این مجموعه پیش از این با نام باغ موزه دفاع مقدس فعالیت می‌کرد منتها از اسفند به بعد بخش انقلاب اسلامی به مجموعه اضافه شد و ما راجع به انقلاب اسلامی هنوز کاری انجام نداده‌ایم. در بخش دفاع مقدس هم کارهای زیادی انجام شده ولی اعتقادمان این است که این بخش نیاز به بازنگری دارد. در حال آسیب‌شناسی و طراحی یک نقشه جامع برای موزه انقلاب اسلامی و دفاع مقدس هستیم و هر آنچه باید در موزه ارائه شود توسط تیم‌های علمی، طراحی می‌شود تا بتوانیم متناسب با زمانبندی مدنظر اهدافمان را محقق کنیم. ما قطعاً باید بخش انقلاب اسلامی را به موزه اضافه کنیم. بخش دفاع مقدس هم نیاز به بازمهندسی دارد و نقاط عطفی از تاریخ دفاع مقدس را هنوز نداریم. یا بخش‌هایی را داریم که اهمیت چندانی ندارد. بخشی هم مربوط به فضای بیرونی موزه است که شامل ۱۷ هکتار فضای بیرونی موزه است. تجهیزات نظامی زیادی در محوطه بیرونی است و مطالعات ما نشان می‌دهد در این فضا باید به سمت فضای واقعی دفاع مقدس حرکت کنیم. بین موزه دفاع مقدس ما با موزه جنگ مسکو فرق است. اینجا تجهیزات نظامی حرف اول را نمی‌زند چون این تجهیزات در جنگ برای ما پیروزی نیاورد. روحیه، رشادت، ایثار و نوآوری‌ها برای ما پیروزی به دنبال داشت. روزی که وارد جنگ شدیم سیم خاردار هم نداشتیم ولی امروز موشک‌هایی با برد بالا داریم. این عزت و عظمت باید جایی خودش را نشان دهد و در فضای بیرونی حتماً اصلاحات فراوانی داریم که مطالعاتش در حال انجام است. ۱۰۰ نفر از گروه‌های مختلف را جهت مشورت دعوت کرده‌ایم تا به ما مشورت دهند. عملیات اصلاحی‌مان احتمالاً از اول سال ۱۳۹۷ شروع خواهد شد.

> اگر قرار باشد موزه دفاع مقدس را کنار موزه جنگ مسکو بگذاریم حرف‌های زیادی برای گفتن داریم منتها جنگ ما با هیچ کدام از جنگ‌ها قابل قیاس نیست. در کدام جنگ سراغ دارید فرمانده لشکر پوتین همه نیروهایش را شب واکس بزند یا شب دور بزند تا پتو از روی کسی کنار نرفته باشد؟ این چیزی نیست که بگوییم در جنگ‌های کلاسیک دیده‌ایم

یکی از نکات جالب توجه دفاع مقدس روحیه رزمندگان و فرهنگ ایثارگری در جبهه‌ها بوده است. جامعه در طول سال‌ها از این مفاهیم و ارزش‌ها فاصله گرفته و نشان دادن صرف تانک و موشک بیانگر مسائل دفاع مقدس نیست. برای انتقال این ارزش‌ها و فکرها چه فکر و برنامه‌هایی در موزه دارید؟ از چه طریقی می‌توان این فرهنگ و ارزش را منتقل کرد؟

ما هرچقدر بتوانیم خودمان را به آن دوران نزدیک کنیم و آیینه‌ای تمام‌نما از آن روزها شویم به مردم نزدیک‌تر خواهیم شد. در حال حاضر بسیاری از پیشکسوتان دفاع مقدس هنگامی که به موزه می‌آیند، می‌گویند آن حس و حال جنگ به ما منتقل نمی‌شود چون خیلی به آن فضا نزدیک نیست. اگر قرار باشد موزه دفاع مقدس را کنار موزه جنگ مسکو بگذاریم حرف‌های زیادی برای گفتن داریم منتها جنگ ما با هیچ کدام از جنگ‌ها قابل قیاس نیست. تعداد فرماندهان شهید ما زیاد است و دلیلش این است که فرماندهان شخصاً جلو می‌رفتند و تا خودشان از جایی بازدید نمی‌کردند عملیات شروع نمی‌شد. در حالی که در تمام دنیا فرمانده در اتاق فرماندهی می‌نشست و سرباز می‌جنگید. این همه به شهرهای ما مثل تهران موشک زدند ولی ما یک موشک به مناطق مسکونی عراق نزدیم. در سیستم راهبردی جمهوری اسلامی آسیب به مردم وجود نداشت. از آن طرف حضور مردم را داریم. گاهی از یک خانواده چهار یا پنج نفر در جبهه حضور داشتند. حضور زنان در پشت جبهه بسیار مهم است. اگر کسی پنج تخم‌مرغ در خانه داشت چهار تایش را به جبهه می‌داد. مردم از گلوی خودشان می‌زدند و به جبهه می‌دادند و این ایثار و فداکاری و تحمل مردم مثال زدنی است. زنی در گیلانغرب با یک تبر چند عراقی را اسیر می‌کند. باید نماد این کار نصب شود و راجع به این شیرزن توضیح داده شود. به نظر می‌رسد بخشی از این حماسه، دستاورد و فداکاری‌ها را به خوبی برای مردم تبیین نکرده‌ایم. عملیات آزادسازی خرمشهر بسیار پیچیده و بزرگ بود و در دانشگاه‌های نظامی دنیا تدریس می‌شود. باید این مسائل را برای جوانان تبیین کنیم و بگوییم چگونه خرمشهر آزاد شد. صدام گفته بود اگر بتوانید خرمشهر را آزاد کنید کلید بصره را به شما می‌دهم، یعنی تصور آزادسازی شهر وجود نداشت. ساخت پل‌های ویژه در دوران جنگ یکی از ویژگی‌های دفاع مقدس است. اختراع و ابتکارات دفاع مقدس باورنکردنی است. ما نام این موزه را موزه جنگ نگذاشته‌ایم و کشوری نبوده‌ایم که با کسی بجنگیم. به کشور ما تجاوز شد و مردم از خاکشان دفاع کردند. باید این مظلومیت و صلح‌طلبی را به دیگران برسانیم. وقتی به بازدیدکنندگان خارجی گفتیم سردشت را بمباران شیمیایی کرده بودند و چه تعداد کودک و زن و مرد شهید شدند می‌گفتند ما از چنین موضوعی خبر نداشتیم. دنیا باید بفهمد با مردم ایران در طول جنگ چه کردند.

بخشی از ناگفته‌های جنگ پس از گذشت سال‌ها در حال مطرح شدن است. این ناگفته‌ها چقدر برای موزه اهمیت دارد و آیا از این ناگفته‌ها استفاده خواهید کرد؟

اسناد دفاع مقدس تا چند سال گذشته جزو اسناد محرمانه بود و پنج، شش سالی است که ستاد کل نیروهای مسلح اعلام کرد اسناد از طبقه‌بندی خارج شده است. تا وقتی ما احساس خطر می‌کردیم نباید اسرار و تاکتیک‌های دفاع را می‌گفتیم و وقتی مطمئن شدیم خطری تهدیدمان نمی‌کند اعلام شد اسناد از طبقه‌بندی خارج شده است. رهبر معظم انقلاب در اسفند ۹۵ فرمودند دلیل ندارد فقط ما پیروزی‌ها را بگوییم. این ملاحظه وجود دارد که معنی بیان پیروزی‌ها این است که نمی‌خواهیم عدم‌الفتح‌ها و شکست را مطرح کنیم. بالاخره یک ملت اگر می‌خواهد به رشد و بالندگی برسد باید شکست‌هایش را ببیند اما باید پیروزی‌ها را مرتب به رخ بکشد و برای خودش بازتعریف کند. اگر می‌خواهیم این اعتماد به نفس و غرور ملی تقویت شود باید از این پیروزی‌ها بگوییم. در طول جنگ شکست‌هایی داشته‌ایم ولی خروجی جنگ برایمان پیروزی‌بخش بوده است. در همه جای دنیا هر ملتی پیروزی‌ها و نقاط شکوهمندش را برای ایجاد انسجام، اتحاد و روحیه ملی بیان می‌کند. منتها در جای خود باید شکست‌ها در مراکز علمی، نظامی و دانشگاهی هم بیان شود.

با موزه‌های انقلاب اسلامی و دفاع مقدس دیگر استان‌ها و موزه‌های جنگ کشورهای دیگر ارتباط دارید؟

بنیاد حفظ آثار دفاع مقدس در شش سال گذشته قدم‌های بلندی برای مراکز فرهنگی و موزه‌های دفاع مقدس برداشته است. در بهمن سال ۹۶، ۱۰ موزه دفاع مقدس در ۱۰ استان کشور راه‌اندازی می‌شود. حدود ۱۱ استان دیگر هم این موزه‌ها را دارند. این موزه‌ها در استان‌ها باید بتوانند انعکاس‌دهنده میزان حضور و نقش‌آفرینی مردم آن استان و جایی برای استفاده نخبگان، هنرمندان و پژوهشگران از امکانات آنجا باشند. نسل جوان از طریق این موزه‌های استانی باید بداند پدران و برادرانشان در دفاع مقدس چقدر سهم داشتند؟ مجموعه ما، موزه‌ای ملی و فراکشوری است و وظیفه داریم به عنوان مجموعه‌ای ملی مباحث کلی، راهبردی و مهم دفاع مقدس و انقلاب را بیان کنیم.

کشورهای دیگر موقعیت‌های مکانی که جنگ در آن اتفاق افتاده را حفظ کرده‌اند ولی متأسفانه ما به این موضوع اهمیت ندادیم. آیا در این موزه این خلأ به نوعی جبران خواهد شد؟

بعد از جنگ غفلتی داشتیم و کسانی که مسئولیت داشتند حواسشان پرت شد و چنین فرصت‌هایی را از دست دادیم. هرچند هنوز خیلی در این جریان عقب نیستیم. بحث راهیان نور که بازدیدکنندگان کشورهای دیگر از این طرح تعریف می‌کنند نمونه‌ای از همین کار است. سالی ۶میلیون نفر مناطقی را که عملیات‌ها اتفاق افتاده می‌بینند. خوشبختانه بعضی بخش‌ها بکر و دست‌نخورده است و تداعی‌کننده آن روزهاست. از خلیج فارس و خارک تا آذربایجان غربی مناطق بکری متعلق به دفاع مقدس داریم. با این حال می‌توانستیم خیلی از اماکن را نگه داریم. یادم می‌آید یکی از آقایان نقل می‌کرد وقتی جنگ تمام شد حضرت امام فرمود بخش‌هایی از خرمشهر را نگه دارید و در محلات دیگری شهر را بسازید که متأسفانه این کار صورت نگرفت. هر چند هنوز بازسازی خرمشهر تمام نشده ولی چیزی هم از دوران دفاع مقدس باقی نمانده است و اگر فضایی باقی می‌ماند می‌توانست زمینه‌هایی برای جذب توریست فراهم کند.

با این حال در بخش خرمشهر موزه توانسته‌ایم بخش‌هایی از این شهر را نمایش بدهیم ولی به نسبت پهنه کار کم است. این بخش خیلی مورد استقبال گردشگران داخلی و خارجی قرار گرفته است. محله‌های بازسازی خرمشهر را داریم و بازدیدکنندگان وقتی می‌بینند برایشان خیلی لذتبخش است. یا اتاق‌های سرد و گرم داریم که جبهه سرد و گرم را به بازدیدکنندگان نشان می‌دهد. نوجوانان و جوانان خیلی از این بخش‌ها استقبال می‌کنند. هر چقدر در موزه به واقعیت‌های دوران جنگ نزدیک شویم استقبال مردم بیشتر می‌شود.

دسترسی به اسناد دفاع مقدس چالش بزرگی برای پژوهشگران، محققان و هنرمندان است. برای دسترسی راحت به اسناد دفاع مقدس چه کارهایی صورت گرفته است؟

سازمانی با عنوان سازمان اسناد دفاع مقدس وجود دارد که زیرمجموعه حفظ آثار کار می‌کند. الان در مرکز اسناد ملی در مجموعه عباس‌آباد فضا و امکانات داده شده و کل اسناد دفاع مقدس را به آنجا منتقل کرده‌اند و در حال آماده‌سازی و ترمیم اسناد هستند تا امکان در دسترس قرار گرفتن داشته باشد. کاری حرفه‌ای در حال انجام است و تا این اسناد در سیستم مورد بهره‌برداری قرار نگیرد نمی‌توان ارائه خدمات کرد. قرار شده است همه اسناد دیجیتالی شود و لینکی هم ما اینجا داشته باشیم تا کسانی که به ما مراجعه می‌کنند بتوانند از این سامانه استفاده کنند. در دو هفته گذشته توانستیم توافقی بین مجموعه مرکز اسناد و موزه انقلاب داشته باشیم تا این همگرایی را محقق کنیم.

در رابطه با بحث تاریخ شفاهی چه کارهایی انجام داده‌اید؟

تاریخ شفاهی خیلی مهم است و یکی از غفلت‌هایمان همین است که دیر به دنبال آن رفتیم. خیلی از بزرگان و پیشکسوتان دفاع مقدس پیش ما نیستند و کاش زودتر به این فکر می‌افتادیم. باز هم کار خوبی انجام شده است. در موزه انقلاب و دفاع مقدس طی سه سال گذشته نزدیک به ۳ هزار جلسه تاریخ شفاهی ضبط تصویری شده است و در حال پیاده‌سازی است. توافقی با سازمان تاریخ و اسناد دفاع مقدس داشتیم که به عنوان موزه کل، سطح راهبردی نیروهای مسلح را پیگیری کنیم. از فرماندهان ارشد تا سطح قرارگاه‌های مناطق را موزه انجام بدهد و شورای راهبردی برایش ایجاد شود و تمام کسانی که باید با آنها گفت‌وگو کنیم اسامی‌شان درآمده و کنترل می‌کنیم چه تعدادی انجام شده و چه تعدادی انجام نشده است. از آن طرف اشکالی که در کار بوده دوستان فقط ضبط می‌کردند و خروجی وجود نداشت. این را هم هماهنگ می‌کنیم تا نواقص صحبت‌های فرماندهان را بگیریم و بعد برای چاپ و انتشار برود. در حال ساماندهی این هم هستیم و امیدواریم تولیداتمان در نیمه دوم سال ۹۷ بیرون بیاید.

انتشارات موزه انقلاب اسلامی و دفاع مقدس تا به حال کتاب‌های مطرح و پرمخاطبی تولید نکرده است. برای رونق این بخش چه کارهایی صورت خواهد گرفت؟

بله، بخش انتشارات خیلی تأثیرگذار نبوده است. شورای تخصصی نشر ایجاد کرده‌ایم و اولین جلسه‌مان هفته آینده با حضور ۱۰ نفر از صاحب‌نظران این حوزه برگزار می‌شود تا سیاست‌ها و شکل کار مشخص شود. باید برای نخبگان، مؤلفان و اصحاب قلم ظرفیت و فرصت ایجاد کنیم تا آثار خوبی در زمینه دفاع مقدس تولید شود.

جدول

طراح: علیرضا سجادی فر ■ شماره ۵۲۶۶

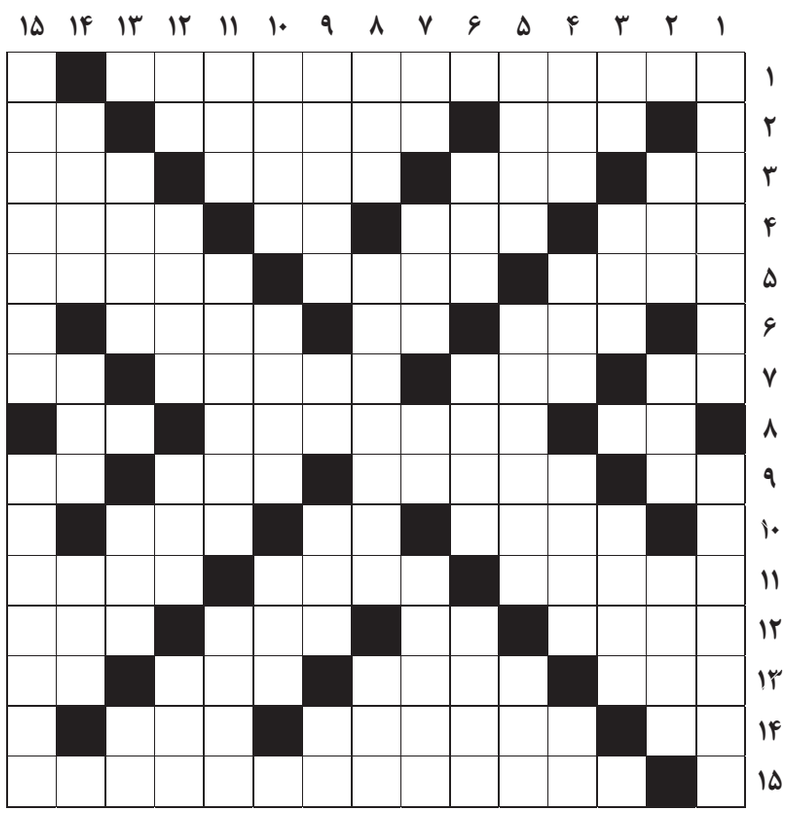

از راست به چپ

■ ۱- شاعر پارسی گوی هندی و سراینده آیینه اسکندری ■ ۲- درآمد- داستان دنباله‌دار که در نشریات چاپ می‌شود- خاشاک ■ ۳- حمله نظامی- موشک ضد تانک- نسب‌شناس- صحرا ■ ۴- از شهرهای مهم سوریه- قسمت تیز کارد- هنوز انگلیسی- برده ■ ۵- صدای قلم- مادر پیامبر اسلام- نامی دخترانه ■ ۶- گمراهی- خط کش مهندسی- همراه تام رمان مارک تواین ■ ۷- دندان ناپایدار- سپاس ناتمام- گازربان- نفس سوزناک ■ ۸- ورزش یک رقمی- پرجمعیت ترین کشور مسلمان- کوچک ■ ۹- شهر و استانی به همین نام- به پایان رساندن- دانه تسبیح- بوی رطوبت ■ ۱۰- پدیدار- نفس آخر- فلسفه ارسطو ■ ۱۱- نام پادشاه جبار و سرکش دوران حضرت داود- جدید- سفینه دریایی ■ ۱۲- سرشماری- حرف فاصله- موی بلند سر- بخشش ■ ۱۳- بستر حرکت قطار- نفت دریای شمال- ظرف بزرگ فلزی لبه دار- نماد لاغری ■ ۱۴- پهلوان- عصبی از پا تا کمر- زادگاه حضرت ابراهیم ■ ۱۵- اصطلاحی عامیانه به مفهوم بی سر و سامانی و در به دری

از بالا به پایین

■ ۱- به دست آوردن و بهره بردن- سلسله ای که پس از سلسله زندیه بر مسند قدرت نشست ■ ۲- تصفیه کننده آب- گام- شاهکار تربیتی ژان ژاک روسو ■ ۳- عنصر شیمیایی- خانه شعری- دلتنگی ■ ۴- لباس- از سوغاتی های آذربایجان- خطای رایانه‌ای- پل چوبی ■ ۵- اثنا و هنگام- بیماری التهاب کبد- امر به آمدن ■ ۶- بیماری خطرناک فصل گرما- بیماری کم خونی- نام پدر حضرت ابراهیم ■ ۷- موسیقی غربی- قصد و آهنگ- مادر لر- تن پوش زنانه ■ ۸- شهر و دریاچه ای در ترکیه- قدرتمند- انجیر عرب ■ ۹- پرونده- اتاقک کشتی- مرکز حکومت هر شهر در قدیم- کجاست؟ ■ ۱۰- پایتخت شاهرخ تیموری- ستیز به همریخته- رود رنگی ■ ۱۱- کنیه- حزب موسولینی- اندیشه ■ ۱۲- او- فریاد بلند- حسادت- از دستگاه های موسیقی ایرانی ■ ۱۳- شجاع- شوینده چشم- گوشه نشین شطرنج ■ ۱۴- جای تیر در اسلحه- فلز وزنه برداری- قطار ■ ۱۵- سرمایه اولیه و مبنای کار- پویانمایی

جدول سودوکو

ارقام ۱ تا ۹ را طوری قرار دهید که در هر ردیف، ستون و مربع‌های کوچک سه در سه فقط یک بار به کار روند.

			۱	۹	۳			
	۴	۸						
						۱	۶	۲
۹			۳	۱				
۵		۳						
			۲				۱	۸
	۹	۱			۲			
						۶		۴
	۲		۷		۴		۹	

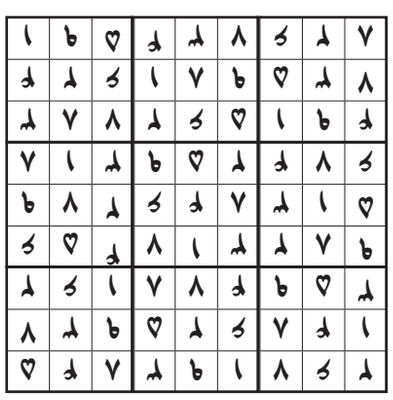

جدول کلمات متقاطع
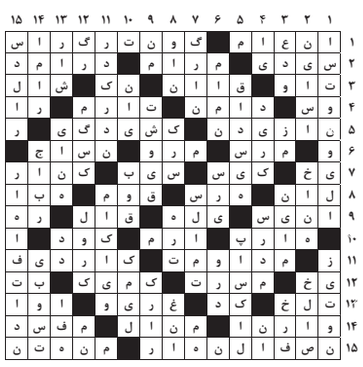
پاسخ جدول شماره ۵۲۶۵